

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas No.:1964/47

Karar No.:1965/8

Karar tarihi:18/2/1965

Resmi Gazete tarih/sayı:25.6.1965/12032

İtiraz eden: İstanbul Asliye 4. Ticaret Mahkemesi

İtirazın konusu : Şirketlerin Müruru zamana Uğrayan Kupon, Tahvilât ve Hisse Senedi Bedellerinin Hazineye İntikali hakkındaki 2308 sayılı Kanunun, Anayasa'nın 36 nci maddesine aykırı olduğu ileri sürülerek iptali istenmiştir.

Olay :

Sözü geçen kanun gereğince 45.524 liranın tahsil edilmesi isteği ile, Maliye Hazinesi tarafından, Mahkeme kararında adı yazılı bankaya karşı açılan dâvada, dâvâlı vekili bu kanunun Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürmüştü, mahkeme de bu iddianın yerinde olduğu kanısına vararak Mahkememize başvurulmasına ve dâvanın geri bırakılmasına karar vermiştir.

Mahkeme 26/10/1964 günlü kararında özetle "2308 sayılı kanunda, zamanaşımına uğrayan kişi haklarının Devlete geçmesinin kabul edildiğini, zamanaşımı hükümlerinin normal olarak banka ile hak sahibi kişiler arasında uygulanması gerektiğini, Devletin, medeni hukuk alanında kişiler arasındaki ilişkilere müdahalesinin Anayasa düzeni içinde yapılmasının zorunlu olduğunu, Anayasa'nın 36 nci maddesine göre mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacı ile sınırlanabileceğini, bir mal edinme düşünülmüş veya bir vergi amacı güdülmüş ise, farklı formalitelerin ve ayrı hükümlerin öngörülmesinin doğal olduğunu, kaldı ki kanuna uymayan şirketlerin vermeğe mecbur oldukları paraları üç misli tazminatla ödemeye mahkûm edilmelerinin adalete de aykırı olduğunu" açıklamıştır.

İnceleme :

Anayasa Mahkemesi içtüzüğünün 15 inci maddesi uyarınca 8/12/1964 gününde yapılan ilk incelemede, eksiklerin Mahkememizin 9/6/1964 günlü kararı çerçevesinde tamamlandığı, başkaca bir eksiklik bulunmadığı ve başvuranın, Anayasa'nın 151 inci ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı Kanunun 27 nci maddesine uygun olduğu anlaşılınca işin esasının incelenmesine karar verildiğinden, düzenlenen rapor, mahkemenin 26/10/ 1964 günlü kararı ve ekleri, 2308 sayılı Kanunun ve Anayasa'nın konu ile ilgili maddeleri, Komisyon raporları ve Meclis görüşme tutanakları okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Gerekçe :

2308 sayılı Kanunun, konu ile ilgili 1 inci ve 2 nci maddeleri şöyledir :

"Madde 1 - Anonim ve limidet şirketleriyle sermayesi eshama ayrılmış komandit şirketlerinin komanditerlere ait hisse senetlerinin ve tahvillerinin kanuni mazeret bulunmaksızın beş senelik müruru zamana uğrayan faiz, temettü ve ikramiye gibi menfaatleriyle bu şirketlerin hisse senetleri ve tahvillerinden bedele inkilâp etmiş olanların on senelik müruru zamana uğrayan bedelleri Devlete intikâl eder.

Esas No.:1964/47
Karar No.:1965/8

Bu şirketler bahsolunan menfaat ve bedelleri müruru zaman müddetlerinin bitmesinden itibaren üç ay içinde mahalli malsandığına vermeğe mecburdurlar.

Nizamnamesinde müruru zaman müddeti tasrih edilip de Ticaret Kanunu mucibince Hükümetçe tasdik edilmiş olan şirketler için tâyin olunmuş müddet müruru zamana esas tutulur."

"Madde 2 - Birinci madde hükmüne riayet etmeyen şirketler vermeğe mecbur oldukları parayı üç misli tazminatla birlikte Ödemeğe mahkûm edilirler."

Kanunun 3 üncü maddesi yürürlüğe, 4 üncü maddesi ise yürütmeğe ilişkindir.

Kanunun 1 inci maddesi, metninde yazılı menfaatlerle bedellerin zaman aşımına uğramaları halinde Devlete geçmesini öngörmektedir. Mahkeme, zaman aşımı müessesesinin Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürmemekte, sadece, bunun kişiler arasındaki ilişkiler üzerinde etkilerini gösterdiği ve olayda, Devletin bu ilişkilere karışarak menfaat elde etmesinin, Anayasa'nın 36 ncı maddesinin teminatı altında bulunan mülkiyet hakkını zedelediği kanısında bulunmaktadır.

Bu 36 nci maddede "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir."

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabilir.

"Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz" denilmektedir.

Zaman aşımı, sürüp giden fiili bir durumu, kesin ve dokunulmaz hukuki bir duruma çeviren bir müessesedir. Bazı haksızlıklara yol açmakla birlikte hukuki düzende sağladığı kararlılık ve güven dolayısıyla çok eski zamandanberi benimsenmiş ve yazılı hukukta yer almıştır. Anayasamız zaman aşımı konusuna değinmemiştir; şu halde bu müessesenin düzenlenmesini kanun koyucuya bırakmış demektir. Kanun koyucunun, bunu düzenlerken, hukukun genel esaslarına ve özellikle Anayasa'nın ilkelerine bağlı kalacağı şüphesizdir. Kanun koyucu, bu bağlantı dışında; zaman aşımının amacına göre uygun göreceği kuralları koyabilir.

Medeni kanunda zaman aşımı, kazandırıcı (İktisabı) ve düşürücü (Iskati) olmak üzere iki yönde düzenlenmiştir. Kazandırıcı zaman aşımı, mülkiyet hakkını da kapsayan aynı haklar alanında; düşürücü zaman aşımı ise alacaklıların dâva hakları üzerinde bilinen sonuçları doğurmaktadır.

2308 sayılı kanunun 1 inci maddesi hükmü, düşürücü zaman aşımına dayanmakta ve zamanaşımı sebebi ile alacaklıların dâva hakları düştüğünden maddede yazılı menfaat ve bedelleri Devlete vermektedir. Düşürücü zaman aşımında genel kural, alacakların borçluya bırakılması yolundadır. Sözü geçen madde ise kanun koyucu bu kuraldan ayrılarak zaman aşımına uğrayan menfaat ve bedelleri Devlete mal etmektedir. Yukarıda belirtildiği üzere, kanun koyucu, zaman aşımı müessesesini düzenlemeğe ve bunun hukuki sonuçlarını belli etmeğe yetkilidir. Bu yetkisine dayanarak 2308 sayılı Kanunun 1 inci maddesinde, zaman aşımına uğrayan menfaat ve bedellerin, borçlu yerine Devlet'e geçmesini uygun görmüştür. Bu yasama tasarrufunda, mülkiyet hakkına veya hukukun genel esaslarından olan kazanılmış hak kavramına dokunan bir yön yoktur. Uygulanan zaman aşımının düşürücü nitelikte olması, işin aynı bir hakla ilgisi olmadığını anlatmaktadır. Aslında da söz konusu menfaat ve bedeller, şirketlerin zimmetinde bulunan borçlardan ibarettir. Bunlar üzerinde şirketlerin mülkiyet hakkı bulunmadığı meydandadır. Bu itibarla olayda bu hakka dokunulduğu düşünülemez. Kazanılmış hak konusuna gelince kanunun 1 inci maddesi uyarınca, metninde yazılı menfaat ve bedeller, zamanaşımı süresinin gerçekleşmesi ile kendiliğinden Devlete geçmektedir. Bu durumda, şirketler yararına bir hakkın doğması söz konusu olmadığından kazanılmış bir hakkın geri alındığı da söylenemez.

Esas No.:1964/47
Karar No.:1965/8

Devletin, 2308 sayılı kanunla, anonim, limited ve komandit şirketler ile öteki şirketler ve gerçek kişiler arasında, zaman aşımının sonuçları bakımından bir ayırım yapmak suretiyle eşitliğe uymayan bir durum yaratmış olup olmadığı üzerinde de durulmuştur. Kanunun 1 inci maddesinde adları geçen şirketler sermaye şirketleridir. Bunların sermayeleri, genel olarak, büyük halk kitlelerinin, paralarından meydana gelmektedir.

Bu özellikleri dolayısıyla sermaye şirketleri, Öteki şirketlerden ve gerçek kişilerden ayrı bir durumda bulunmaktadır. Sermaye şirketlerinde zamanaşımına uğrayan menfaat ve bedellerin, 2308 sayılı kanunun 1 inci maddesi ile ayrı bir işleme bağlı tutularak Devlete geçirilmeleri bu ayrılığa dayanmaktadır. Kanun hükmü, bu kategoriye giren şirketlerin hepsine uygulanacaktır. Şu halde ortada, aynı durumda bulunan şirketler ve gerçek kişiler arasında zaman aşımının sonuçları bakımından ayırımı yapmak gibi eşitlik ilkesini bozan bir yön yoktur.

Bu sebeplerle 2308 sayılı kanunun 1 inci maddesi Anayasa'ya aykırı değildir.

Aynı kanunun 2 nci maddesinde, Devlete geçen menfaat ve bedelleri, süresi içinde Mal Sandığına yatırmayan şirketlerin, vermeğe mecbur oldukları parayı üç misli tazminatla ödemeye mahkûm edilecekleri yazılıdır. Kanuna aykırı davranışın bir müeyyidesi olarak konmuş olan bu hükümde de Anayasa'ya aykırılık görülmemiştir.

Sonuç :

2308 sayılı kanunun Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın reddine 18/2/1965 gününde oybirliği ile karar verildi.

Başkan
Lûtfi Akadlı

Üye
Cemalettin Köseoğlu

Üye
Asım Erkan

Üye
Rifat Gökse

Üye
Şemsettin Akçoğlu

Üye
İbrahim Senil

Üye
İhsan Keçecioğlu

Üye
A.Şeref Hocaoğlu

Üye
Salim Başol

Üye
Celâlettin Kuralmen

Üye
Fazıl Uluocak

Üye
Avni Givda

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lütfi Ömerbaş

Üye
Ekrem Tüzemen